

1871. XI. 25

40380
1871

X Mélyen tisztelt országos képviselőház!

„A magyar államnak oly központra van szüksége, mely a magyar állam érdekeinek valóságos gyűlhelye, ezeknek legfőbb támasza és előmozdítója legyen, mely a magyar államiság eszméjét méltóan képviselje, és a nemzeti fejlődés érdekében úgy szellemileg, mint anyagilag a részekre ellenállhatlan vonzerőt gyakoroljon.“

Kétségen kívül ez azon elv, mely a mélyen tisztelt törvényhozást a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi XLII-ik t. cz. alkotásánál vezérelte, melynek 1-ső §-a végpontjában szükségesnek látta annak kimondását, miszerint „Buda és Pest városok beligazgatási szervezéséről külön törvény intézkedik.“ — És elkészítettvén a magyar királyi kormány által a főváros beligazgatási szervezéséről szóló törvényjavaslat, az ezen törvényjavaslatot kísérő indokolásban ezen elvet a fentebbi mondattal különösen hangsúlyozottnak látjuk. — Ezen elvhez és indokaihoz Pest város közönsége is teljes erejével hozzájárul és kész teljesíteni mindazt, mi által ezen elv megtestesíthető és érvényre emelhető lesz.

Engedje meg mindazonáltal a mélyen tisztelt országos képviselőház, hogy azon nagy fontosságnál fogva, melyet ezen törvénynek üdvösen leendő megalkotása az egész országra, különösen pedig magára a főváros polgáira való kihatásában gyakorol, — úgy a törvényjavaslatban keresztülvitt elvi intézkedésekre, valamint ezeknek indoklásaira, — beható tanulmányozás és tüzetes tárgyalás folytán — helyi viszonyok ismeretéből meritett észrevételeinket megtehessek.

Tartózkodva tehát tiszteletteljes feliratunkban a törvényjavaslat egyes pontjainak taglalásától, csakis az abban lefektetett elvi intézkedésekre, s oly egyes kiváló szakaszokra szorítkozunk, melyek az eddigi városi önkormányzatot lényegében megváltoztatni célozzák; önkényű következő lévén, hogy a meynyiben az elvekre tett észrevételeink a magy. kir. kormány egyéb indoklásai tartáhatatlanságának bebizonyítására alkalmasokul ismertetnének, az egyes §-ok megváltoztatása az elvi változásoknak szükségképi folyományává válik.

Egy körülményre azonban kötelességünk mindenekelőtt tiszteletteljesen figyelmeztetni; arra t. i. miszerint ezen törvényjavaslatnak szövege az 1870. évi XLII-dik és 1871. évi XVIII-dik törvény czikkkel összeszótt szer-

599

kezetben adatott ki. — Nem tartjuk alkalmasnak és czélszerűnek e tekintetben a magy. kir. kormánynak azon indokolását, hogy a vonatkozó §-oknak egyszerű idézése ily nagy fontosságú törvényben elegendő volna, — még kevésbé azt, hogy az idézendőkül jelölt §-oknak beiktatásával a törvényjavaslat igen terjedelmessé válnék. — Nem pedig azért, mert ezen törvény speciális törvényül jelettetvén, gyakorlati alkalmazhatósága miatt is szükséges annak egységesnek, s abba az idézendőkül jelet minden szakasznak sorszáma szerint beiktatva lennie: a terjedelmesség elleni indokolást a nyomdának előrehaladt technika legkisebb nehézség nélkül megszünteti.

Áttérve (most már) a törvényjavaslatnak érdemére, Pest város közönsége mély tisztelettel kijelenti, hogy az abban alkalmazott sarkalatos elvek közül többeket nem oszthat, következésképp a törvényjavaslat helyességét abban fel nem ismeri, s így azon üdvös célt, melyet a mélyen tisztelt törvényhozás ezen különleges törvény alkotásának kimondásával maga elébe tűzött, annak elfogadása által nemcsak elértnék nem tekinti, de sőt veszélyeztettnék, következményeiben pedig felette károsnak tartja.

Négy elv az, melyeknek ezen törvényjavaslatban élet adatni szándékoltatik, úgy mint:

1-ör. Az I-ső fejezetben Pestnek Budával rögtönös és tényleges egyesítése;

2-ör. A III-ik fejezetben a törvényhatósági bizottság tagjainál a virilis szavazóknak felállítása;

3-ör. A IV-ik fejezetben az összes tisztviselők számára biztosított, részint szavazási, részint szólási jog; és

4-er. Az V-ik fejezetben felállított főispáni új intézmény életbe léptetése.

1-ör. Az I-ső fejezetnek 1-ső §-a így szól:

„Buda és Pest szabad királyi fővárosok egyesítettén: Buda-Pest főváros elnevezéssel ezentúl egy törvényhatóságot fognak képezni.“

2. §. Ó-Buda mezőváros a Margitszigettel együtt Pest-Pilis és Soltmegyék területéből kikebelezetetik, e megyék hatósága alól kivéttetik, és Buda-Pest területével egyesítettén, a főváros hatósága alá helyeztetik.“

Hogy e két városnak és Ó-Budának, valamint a Margitszigetnek egy fővárossá és egy községgé olvasztása magasabb tekintetknél fogva kívánatos, ily óhajítás mindazon indokoknál fogva, melyek a magy. kir. kormány által ezen törvényjavaslat mellett felhozatnak, részünkről is osztatlan helyesléssel találkozik; de az egyesítésnek most már rögtön tényleges életbe léptetését egyáltalában nem helyeselhettük, és pedig azért, mert e nagy dolgot időszereinek még most nem tartjuk.

Ellenben a törvényjavaslatban már azt látjuk, hogy az az egyesítést elvben, feltétlenül, és mint megtörtént tény mondja ki, és mellőzi azon előzményeket, melyektől az egyesítés mint következmény függ. Az ügyállást tehát merőben megfordítja; — nem óhajítást, melynek teljesítése feltételes, hanem rendeletet foglal magában, mely szerint az egyesítésnek minden áron, — habár később

kivilágosodnék is, hogy csak a két város jólétének rovására történhetik, — okvetlenül végre kell hajtatnia; — mert a törvények nem azért hozatnak, hogy írva maradjanak!

Vajjon Budának Pesttel való egyesítése e városok jólétének előmozdítására fog-e szolgálni? elméleti uton soha, — hanem csak a létező tények és körülmények összehasonlítása, valamint a kölcsönös hatás és ellenhatás mérlegelése mellett gyakorlati uton lesz megállapítható. — De épen ezért, és mivel a két város összeolvasztása oly annyira fontos, hogy szinte életkérdésnek lehet állítani, annak tényleges keresztülvitele körül a legnagyobb óvatosság szükséges, különösen pedig, hogy ez az előzmények tisztába hozatala nélkül el ne határozottassék.

X Mert vannak fontos okok, legalább Pest városa részéről, és lesznek kétségtelenül Buda részéről is, melyek óvatosságra intenek, és a melyeknek a gyakorlat által előbb meg kell szüntetniök. Az ily okok részint másfélék, részint hasontermészetűek azon intézményekkel, melyek a magy. kir. kormány indokolása elején, mint olyanok hozatnak fel, melyek előbbi időben szintén akadályt képeztek, de, mint például: a fővárosi közmunkák, népnevelés és indirect városi jövedelmek részint a törvényhozás által, részint kormányi intézkedés közbenjöttével már megszüntetvük, és a gyakorlat által az életben akadályok lenni megszűntek. Ily okok, állapotok, viszonyok és tények száma azonban még felette nagy s ezeknek megszüntetése előbb szükséges, mintsem az egyesítés tényleg eszközöltetnék. Hogy pedig ennek bővebb indokolása nem szükséges, kitűnik magából a törvényjavaslat 82-ik §-ából, mely szerint a három város közvagyonáról, tartozásainak és jövedelmeinek közössé tételéről, vagy továbbra is *külön kezelés* módjának megállapításáról készítendő munkálat előterjesztésére bizottság kiküldése rendeltetik. X

Vajjon ezen küldöttség legjobb akarata mellett is képes lesz-e feladatát olyképen megoldani, hogy egyesítvén a három város közvagyonát és tartozását, — ebbeli munkálata közel 300,000 lélek nagyrészének megnyugvását eredményezze? — ebben mindenestre kétkedünk; — ellenkező esetben a törvényjavaslat ugyanazon §-ában feltételeztetvén a külön kezelés módjának megállapítása, ezen eljárásnak természetszerű folyamánya lesz a *három városnak három külön költségelbirányzata is*; melyeknek létezése mellett egyesített várost és annak egységes kormányzatát nem hogy lehetőnek, hanem merőben képtelenségnek tartjuk. — Ha tehát a jelelt akadályok valóban léteznek, — mit el nem ismerni nem lehet, — mindenek felett első szükség azoknak a tényleges egyesítés előtt, ugy közigazgatási, mint vagyoni tekintetben megoldatni.

X Ugy vagyunk meggyőződve, hogy a két város egyesítésének kérdése a rendezési kérdéstől alapszámban különbözik, és pedig két főtekintetnél fogva, úgymint:

1. A rendezési kérdés megoldása körül főleg a közigazgatás érdeke határoz; — az egyesítés kérdése körül

ellenben a két város különleges vagyoni, gazdasági és társadalmi viszonya dönt.

2. A rendezést mindenekelőtt törvény által kell megállapítani, és ezután hajtani végre közigazgatás útján. — Ellenben az egyesítést mindenekelőtt közigazgatási uton elő kell készíteni, és csak miután ekként az akadályok elhárítva vannak, és az érdekek kiegyenlítve lettek: lehet az egyesítést mint tényt törvényben kimondani.

Mindezekon kívül az egyesítésnek, — mielőtt mint tény törvénybe iktatható volna, van egy előzménye, mely sem a törvényhozástól, sem közigazgatási eljárástól nem függ, s melyet a magy. kir. kormány érdeme szerinti nagy figyelembe és számba venni szükségesnek nem tartotta. — Nevezetesen mindaddig, míg a két város polgárainak magán viszonyai a kölcsönös érintkezés terén kereskedelmi, ipar és társadalmi tekintetben annyira össze nem fűződnek, hogy a budai Pesten, és viszont a pesti Budán magát honosnak érezni nem fogja, — az egyesítés bár törvény és közigazgatás útján végrehajtható is, csak papirosan fog maradni; — a viszonyoknak ezen összeszövődése pedig függ a két város közötti közlekedésnek szaporításától és könnyítésétől, mely utóbbinak szükséges voltát a magy. kir. kormány indoklás bár indirecte érinti ugyan, de csak azon vámokról és illetékekről tesz említést, melyek a két város közti vámszedésre vonatkoznak; de mellőzi az ezeknél sokkalta terhesebb akadályt, melyet a dunai hídon való egyetlen közlekedés úgy a kereskedelemre, valamint a szekeren és gyalog járókra egyiránt súlyosan ró. — Csak akkor, ha már meglevő, valamint czélba vett hidakon a közlekedés díjmentessé tételét, fog megindulni az életnek azon munkája, mely megszoktatja a két város polgárait, hogy egymást ugyanazon község tagjainak tekintsék.

Van azonban a magy. kir. kormány indoklásának némely pontja is, melyekre megjegyzést tenni azért kötelességünk, mivel maga a beterjesztett törvényjavaslat az azt kíséző ily indokok alapjára van fektetve. — A bevezetés 2-dik bekezdésében ugyanis az foglaltatik, hogy ezen törvényjavaslat készítésével foglalkozott enquête-bizottság — többi közt — *figyelembe vette azon munkálatokat is, melyek e célra Pest város kebelében már előbb készítették.*

Hogy miképen alakítottatt ezen enquête bizottság? — hogy megtartatott-e abban az enquête-bizottságokat jellemző azon forma, mely szerint minden tagnak tüzetes kérdések feladatni, és az azokra adni szokott feleletek érdemük szerint figyelembe is vétetni szoktak? mindezekről, — a mennyiben abba legközelebből érdekelt köztörvényhatóságunktól hivatalos küldöttek részvételre nem is hívtak, — csak annyiban van tudomásunk, hogy ezen enquête bizottságnak többsége, — miként az indoklás is tartalmazza, — a két város egyesítése iránti *óhajtnak* adott kifejezést; csak hogy éppen ezen *óhajtnak*, és azon *tény* között, — miszerint a törvényjavaslatban az egyesítés már tényleg kimondatik, — ott léteznek ama nagy akadályok, melyekkel a magy. kir. kormány számot vetni felesleges-

nek tartotta. — Azon kitételt illetőleg pedig, mintha Pest városának e célra készített munkálatai *figyelembe vétettek* volna, tekintve azt, miszerint jelen törvényjavaslatban épen az elvek és ebből kifolyó intézkedések olyanok, melyek az általunk készített ebbeli munkálatokkal merev ellentétben állanak: az eredmény tanúsága szerint figyelembe csak is annyiban vétettek, a mennyiben a törvényjavaslat alkotásánál mellőzve lettek; — miért is figyelembe vétel címén azokra hivatkozni felesleges volt.

Mindezeket nem azért láttuk szükségesnek felhozni, mintha ezek által az egyesítés lehetetlensége volna bizonyítandó, hanem csak azért, hogy reá mutassunk azon akadályokra, melyek elhárítandók, mielőtt az egyesítés tényleg létre hozatnék.

A II-dik fejezet a *fővárosi rendőrségről* szól; mely intézménynek a törvényjavaslat szerinti létesítését még azon esetben is, ha a két város nem egyesíttetnék, a fővárosban egymástól el nem választható országos és helyi érdekek épségben tartására való tekintetből üdvösnek tartjuk.

X 2-or. Áttérünk a harmadik fejezetre, mely a *fővárosi törvényhatósági bizottságról* intézkedik. E fejezetben találkozzunk azon új institutióval, mely a virilis szavazókat felállítja.

Mi a fővárosban a virilis szavazási képesség felállítását szükségesnek egyáltalában nem látjuk, s nem találunk magában a törvényjavaslatot kísérő kormányi indokolásban sem oly érveket, melyek a fővárosi, democraticus alapon kifejlett polgári és társadalmi viszonyok szemelőtt tartásával elfogadhatók volnának; miért is ezen intézményt nem csak üdvösnek nem, de sőt határozottan káros következményűnek tartjuk, mert az értelmiség rovására a hullámzó természetű fővárosi vagyon koronkinti tulajdonosának érdem nélküli előjogot biztosít. Tudva van ugyanis, hogy a főváros értelmisége nem annyira a nagy vagyonu osztályban, hanem az itteni társadalom minden rétegében, de legfőképp a számra nézve is túlsúlylál bíró közép-osztályban, — a mi az országban másutt sehol ily arányban nem található, — van megosztva; és a nélkül, hogy valaki az értelmiség, de különösen a hazafiság kiváló fokozatával dicsekedhetnék, egy szerencsés üzleti mozzanat által a vagyonosodás magas fokára jut, sőt megadhatja ezt a sors játéka is; de viszont épen a mint e fokra jutott kellő értelem hiában ismét alászáll; miért is a fővárosban a szavazó képességi fősulyt nem a vagyon legmagasabb, sem a legalantibb fokára, hanem az értelmiségnek legnagyobb részét magába ölelő közép-osztályba helyezzük; mely tekintélyes középosztály az eddigi tapasztalás szerint is bebizonyította képességét, és a politikai élet iránti érettségét az által, hogy képviselői megválasztásánál figyelmet fordított azon nagy vagyonú polgártársaira, kiket ugy értelmiség valamint hazafiság tekintetében méltóknak és alkalmasoknak tartott arra, hogy a köztörvényhatóság kebelében őtet méltóan képviselje; valamint más részről nem mellőzte a vagyonosodás alan-

tabb fokán álló s a fentebbi tulajdonokkal bíró értelmes és bizodalmat érdemlő más polgártársait.

De károsnak tartjuk mi e törvényjavaslatnak ily intézkedését a főváros társadalmi rendje tekintetében is; mert ennek lakói ős időktől fogva democraticus alapon fejlesztett cultur állapotot hoztak létre; — ha tehát ezen állapotba egy különös érdem nélküli osztály illesztetnék be, ez a kívül állóknak szakadatlan ellenszenvével, sőt gyűlöletével találkozának, mely állapot miatt főképen a közügy szenvedne.

De áttérve a fővárosi bizottság virilis tagjainak a törvényjavaslatban előirt választási módozatára, azt tapasztaljuk, miszerint a kifizűött czélnek azon mérve, melyet a magy. kir. kormány a virilis tagokkal maga elébe tűzött, hogy t. i. az ugynevezett nagy vagyonu osztály a bizottságban fele részben képviselve legyen, — eléretni nem fog. — A törvényjavaslatnak gyakorlati alkalmazásba vétele bizonyítja ezen állításunk valóságát; ugyanis:

A 17. §. szerint a fővárosi bizottság tagjainak száma 400 lesz; — melynek felét, tehát 200 tagot a 18. és 24. §-ok szerint alakítandó választókerületekben a legtöbb államadót fizető jogosítottak választják, s egy-egy kerületből 20—30 virilis tag választathatik. Ezen §-ok rendelkezései szerint foganatosítandó választásnak eredménye az leend, hogy noha ily egyes választókerületekben a legtöbb adót fizetők közül 100-nál is több lakik, ily egyes választókerület megválasztván a kerületére jutandott 20—30 virilis tagját, a többi 70—80 legtöbb adót fizető kimarad, mert más kerület összeírásában nem foglaltatván, másutt meg sem választathatik. — Ellenben más egyes választó kerületekben nagy összegű adót fizetők nem léteben virilissé fog választatni oly egyén, ki azon kerületben legtöbb, például 60—70 frtnyi adót fizet, míg az előbb példakép felhozott kerületben az 1000 frtnyi adót fizetők is nagy számmal kimaradnak.

Ezenkívül — azon körülménynél fogva, hogy a választások ugyanazon egy időben fognak végrehajtani, — nem lehet figyelmen kívül hagyni, azon ismétlendő eshetőséget sem, hogy virilis választó képességgel összeirt egyes polgárok megválasztására a nem virilis választók csak azon egyetlen ok miatt nem fognak szavazni, mert azt föltételezik, hogy a virilis választók részéről fognak a bizottmányba beválasztani; s így megtörténik az, hogy kerületében virilissé meg nem választása esetében a bizottságból végképen kimarad sok oly jeles polgár, ki összes polgártársai becsülését és bizalmát a legnagyobb mértékben bírja.

A magy. kir. kormány a fővárosi törvényben is biztosítani kívánt virilis tagok szükségességét a 10-ik lapon a pont alatt azzal indokolja, nehogy ezen alkotandó törvény, a törvényhatóságok rendezéséről szóló 1870. évi 42-ik törvényezikkben elfogadott *alapelvekbe* ütközzék; ennek ellenében szabad legyen tiszteletteljesen kijelentenünk, miszerint oly alapelv, mely fentebbiek szerint az alkalmazás terén annyira elmosódik, hogy alkalmazásának eredményében az elvet felismerni alig lehetséges: *alapelv lenni*

megszűnik, és pusztá formalitássá válik, melyet némileg a következetesség színezete indokolhat. ~~X~~ Tiszteletteljes véleményünk szerint azonban a magy. kir. kormány a következetesség elvének jobban az által felel vala meg, miszerint tekintetbe véve az 1870. évi 42-ik törvényczikk 1-ső §-ának végpontjában foglalt azon rendelkezését, mely szerint a főváros a többi köztörvényhatóságoktól különálló törvény által fog kormányoztatni: a fővárosi különleges viszonyok számba vételével, és a főváros közönsége által ez irányban a jogegyenlőség alapján készített, és felterjesztett munkálatban körülírt módokat alkalmazásával e törvényjavaslatban oly rendelkezést állapít vala meg, mely a virilis intézményt, mint a fővárosban indokolhatatlant és szükségtelent kizárja. ~~X~~

3-szor. A IV-dik fejezet a közgyűlésekről intézkedvén, ezen fejezetnek csakis 50-dik §-a az, melynek elvi intézkedései ellen a főváros nagy háztartásánál, valamint a hivatali személyzet nagy számánál fogva határozottan elene kell nyilatkoznunk. — Ugyanis ezen 50-dik §. idézi a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló 1870-dik évi 42-dik törv. czikk 47. és 48-dik §-át, melyek elsejében megnevezvék azon tisztviselőket, kik a közgyűlésen ülésel és szavazattal bírnak; a 48-dik §-ban pedig a felszólalhatást biztosítja, s felhívásra a szólási kötelezettséget kiterjeszti az összes városi sőt tiszteletbeli tisztviselőkre is, — és ezen két §. érvényét a törvényjavaslat a fővárosra is érvényesül tűzi ki.

Tiszteletteljes véleményünk szerint az 1870. évi 42-dik törv. czikknek 47-dik és 48-dik §-a a főváros rendezéséről szóló törvényben helyet nem foglalhat, és pedig a 47-dik §. azon törvényes elvénél fogva, — miszerint első fokú hatóság saját határozataiban a másodfokú határozatok hozatalába döntő szavazattal be nem folyhat.

E pontnál különös figyelembe vétetni kérjük azon nagy fontosságú körülményt, hogy a fővárosi tisztikar egyrészről politikai hatóság s mint ilyen intézi el saját határozatai által első fokúlag az államhatalomtól reá átruházott hatáskörében mindazon ügyeket, melyek részint fennálló törvények, részint szabályrendeletek által hozzá utalvák, s mely ügyekben hatáskörét a köztörvényhatósági közgyűléstől függetlenül tölti be; s melyekben a felebbeségek a magy. kir. kormányhoz mint másodfokú hatósághoz a közgyűlés érintése nélkül terjesztetnek fel. — Másrészről a fővárosi tiszti kar a mellett hogy politikai hatóság, egyszersmind községi előjáróság is, és mint ilyen elsőfokúlag határoz a város közvagyonát érdeklő mindennemű legnagyobb fontosságú ügyekben is, mely ügyekben hozott határozatai másodfokúlag a közgyűlésen tárgyaltnak, és döntetnek el. — Ily körülmények és viszonyok közt tehát egyáltalában nem tarthatjuk indokoltnak azt, hogy azon tekintélyes számú tiszti kar, mely bizonyos városi anyagi ügyben első fokú határozatot hozott, a közgyűlés által másodfokúlag hozandó oly határozatokban, melyekben arról lehet szó, hogy a tanács határozata megváltoztattassék, döntő szavazatát latba vethesse a közgyűlésen, melynek

határozatra képes számát a hasonló, vagy esetleg még nagyobb számmal megjelenő tisztikar majorizálhatja; — miért is ezen 47-dik §-ban foglalt tisztviselőkre nézve elegendőnek véljük azt, hogy a közgyűléseken ülési és felszólalási joggal, és felhívásra szólalási kötelezettséggel birjanak; nem értjük azonban oly tisztviselőtől a közgyűléseken a döntő szavazat elvonhatását, ki egyszersmind bizottsági tagul is megválasztatott.

De nem foglalhat helyt a főváros iránt alkotandó törvényben az 50-ik §-ban idézett törvénynek 48-ik §-a sem, mely szerint a többi tisztviselő és általában a tiszteletbeli tisztviselők is a közgyűlésen felszólalhatnak; — mert ily rendelkezés folytán *törvény által lenne biztosítva kivétel nélkül* a főváros minden tisztviselőjének, sőt tiszteletbelieknek is (milyenek nem léteznek) *azon jog, hogy hivatali működését ott hagyva, saját tetszése szerint a közgyűléseken mindenkor megjelenhessen.*

Ha tekintetbe vétetik, miszerint a fővárosban közgyűléseket nem úgy miként a megyékben évnegyedenként, hanem hetenként egy két nap rendszeresen, s ezeken kívül rendkívüli napokon is tartani az ügyek nagy száma, és fontosságára való tekintetből mulhatlanul szükséges; — ha tekintetbe vétetik, hogy a legközelebb mult 1870-ik évben befolyt közigazgatási ügydarabok összes száma egyedül Pesten 158169-et tett, melyekből a következő évre 5036 darab maradt folyamatban, illetőleg hátralékban, s melyeknek feldolgozása az összes tisztikar megfeszített szorgalmát követeli; — ha tekintetbe vétetik, miszerint azon osztályon kívül, mely szoros értelemben tanács név alatt ismertetik, — a többi hivatalokban működő tisztviselők, részint kezelési, részint szakhivatali és jótékony intézetbeli hivatalnokok, mely hivatalokban előforduló ügyek az illető állandó szakbizottmányok előzetes tárgyalásai után tanácsi határozat kíséretében terjesztetnek a közgyűlés elébe; — ha tekintetbe vétetik, hogy Buda és Ó-Buda nélkül is magának Pestvárosának tisztikara oly nagy számot képez, hogy a törvényjavaslat szerint a fővárosnak 400 tagból álló képviselő testületét majdnem megkét-szerezi, ha tekintetbe vétetik, hogy ily nagy számú tisztviselőnek közgyűlések napján a hivatalos működésből való kimaradását *positiv törvény ellenében* szabályrendelettel korlátozni nem szabad; — végre ha tekintetbe vétetik, hogy ily nagy számú tisztikar szak- és köteleességszerű működéséből a közgyűlések fenntebb jelzett nagy száma, vagy ha úgy tetszik, annak ürügye miatt az évnek mintegy $\frac{1}{6}$ -od-része az ügyek elintézésének rovására megsemmisül: mindezen tekinteteknél fogva lehetetlen fel nem ismerni annak szükségtelen és czél nélküli voltát, miszerint a kezelési és szakhivatalokba tartozó nagy számú tisztviselőknak a közgyűlésekben bármikor való résztvehetési és felszólalási joga törvény által biztosíttassék; — mely indokoknál fogva a szóban levő 48-ik §-nak a fővárosi törvény 50-ik §-ában mellőzését tiszteletteljesen kérjük.

4-er. Az 5-dik fejezetben a főispánról és törvényhatósági közegekről szóló intézkedések foglaltatnak; — melynek

55-dik §-a szerint főváros élén egy főispán áll, kit a belügyminister előterjesztésére a király nevez ki és mozdít el.

A főispáni méltóság e köztörvényhatóság kebelében új intézmény s ezen méltóságot democraticus alapon álló alkotmányos kormányformánk közepette teljesen feleslegesnek tartjuk; minthogy ezen új méltóságnak felállítását a fővárosi köztörvényhatóságról szóló törvényjavaslatban a magy. kir. kormány részéről indokolva nem szemlélhetjük, azon véleményben vagyunk, miszerint a magy. kir. kormányt ezen intézménynek a fővárosban meghonosításánál azon kettős tekintet vezérelhetette, hogy a kormány, úgy miként a megyéknél, e törvényhatóság kebelében is a közjogi téren saját képviselőjét bent lássa; — és hogy a főváros közigazgatása terén felelősséget nem vállalhatna a nélkül, hogy annak ügykezelésére közvetlen hatást ne gyakorolhasson. A mi az első feltevést illeti, úgy vélekedünk, hogy a magy. kir. kormány ily módóni képviseltetésének csak két feladata lehet:

a) támogatni a magy. kir. kormány intentióját a közgyűléseken azon esetben, ha valamely rendelet vagy sérelmesnek vagy czélszerűtlennek látszanék;

b) sikert szerezni oly rendeleteknek, melyek a törvény szerint feltétlenül végrehajtandók a törvényhatóság ellenszegülése esetében.

Azonban a főispánnak támogatásából a kormány nem fog több erőt meríteni, mint saját leirataiból, mert maga a hivatali helyzet megfosztja a főispán eljárását és indokolását a szabad és független meggyőződés külszínétől; de nem is kell tartani attól, hogy a törvényhatósági testületnek tagjai között nem fognak találkozni elegenden, kik képesek is, hajlandók is a kormány intentióját független meggyőződésből sikeresen támogatni; és valóban szomorú, sőt tarthatlan lenne egy oly kormány állapota, a melynek a főispánon kívül más pártolója nem akadna.

A kormányi rendeletek végrehajtását illetőleg pedig tudjuk azt, hogy 1848-ik év előtt számos ily esetek fordultak és fordulhattak is elő, minek okát abban találjuk, mert a törvény a felirhatási jogot nem szabályozta; a törvényhatóságok tehát a félretételt határ nélkül jogosan gyakorolhatták. Ellenben, ha az 1870. évi 42-ik törvényczikk 16-ik §-a érvénybe lép, alig képzelhető, hogy a főváros köztörvényhatósága már most nem is a kormánynak, hanem a törvénynek ellenszegülne.

Hogy a kormány a fővárosi törvényhatóság intézkedései irányában a főfelügyeletet csak az által gyakorolhatná üdvösen, ha annak kebelébe saját közegét ékeli be, ily szokássá vált netaláni indoklás érvénnyel birhat talán a közlekedés hiányában szenvedő távoli megyékben, hol különböző elemek és érdekek a kormány törekvéseivel ellentétbe helyezhetik magukat; de itt a fővárosban, hol a nyilvánosság elől legkisebb közérdekű tárgy el nem vonathatik; hol a törvényhatósági határozatokat tartalmazó jegyzőkönyvek hiteles példányai hétről-hétre a közgyűlések után azonnal, és nem úgy miként a megyéknél, a határozatoknak ténynyé válta után évnegyedenként, a m.

kir. kormány elébe közvetlenül felterjesztetnek; — hol a napi sajtó a fővárosi ügykezelés felett szakadatlanul éber szemmel őrködik és a közgyűlések tárgyalásait azonnal ország s világ elébe állítja; — mondjuk ismételve itt, hol az ország kormánya maga a törvényhatóság területén él és saját szemeivel látja a fővárosi köztörvényhatóság működését; itt ezen új méltóságnak felállítását egyáltalában feleslegesnek kell mondanunk.

Azon nagymérvű befolyást, és mondhatni határtalan hatáskört tekintve, melyet a fővárosról szóló kormányi törvényjavaslat a köztörvényhatóság vagyoni és személyi ügyeibe való beavatkozhatással a főispán számára, a nagy közönségnek az ő személyére és kinevezésére való legkisebb befolyás nélkül biztosít, — oly nagy hatalmu intézkedésnek ismerjük fel, melyet parlamentáris kormányformáinkkal összeegyeztetni képesek nem vagyunk. Habár tehát az ügyek állására való tekintettel alig van kiállítás arra, hogy a főispáni méltóság a főváros rendezése alkalmával mellőztetnék, — részünkről még sem marad egyéb, mint továbbra is ragaszkodni azon elvhez, miszerint ily méltóságra a főváros különleges viszonyainál fogva szükség nincs, még azért sem, mivel egy főispán nem csak a kormány által részére kijelelt feladatának s intencióinak, de még kevésbé lesz képes a fővárosi adminisztrációval kapcsolatos hivatásának megfelelni, ha csak azon állás valóságos városi tisztviselői állásnak nem tekintetik, mivel rendszeres tisztviselői működés nélkül a közgyűlés elébe utalt nagy fontosságú ügyek tárgyalása feletti elnökösködést sem lesz képes teljesíteni; — mindezeknél fogva, tiszteletteljes kérelmünk lesz az: hogy a főváros rendezéséről alkotandó törvényben a főispáni méltóság mellőztessék; és e helyett a főváros legfőbb tisztviselőjének állása elfoglalásában a fővárosi közönség némi befolyása biztosíttassék az által, hogy annak főpolgármesterét a köztörvényhatóság hármaskijelölése mellett ő felsége a király nevezze ki.

Áttérve most a törvényjavaslat némely egyes szakaszaira, azok közt egyik nagyfontosságú annak 72-ik §-a, melyben a községek rendezéséről szóló 1871. évi 18-ik törvénycikk VIII-ik fejezetének alkalmazása a fővárosra is kiterjesztetik

Tekintettel arra, hogy a közgyűlés és tanács, valamint az állandó bizottmányok és a főpolgármester hatáskörét szabályozó fővárosi törvényjavaslat V-ik fejezete §-aiban a fővárosi községi vagyon kezeléséről és háztartásról speciális intézkedések foglaltatnak; ennél fogva a községek rendezéséről szóló törvény VIII-ik fejezetének a fővárosra egészben való alkalmazása nem indokolható; egyedül a 131, 132 és 133-ik §-ok azok, melyek a fővárosi kormányzatnál szintén alkalmazandók volnának.

A 77-ik §-ban némely tisztviselők részére előírt minősítvány követelését a polgármesterekre és tanácsnokokra is kiterjesztetni szükségesnek véljük.

A VIII-ik fejezetben foglalt vegyes és átmeneti intézkedéseknél a 80-ik §. 5-ik pontjában a rendőrség az

uj rendőri törvények életbe léptéig jelenlegi szervezetében fennállandónak jelettetik, — s a közrendészet ügyében szabályok alkotási jogát a két város részéről választott küldöttség fogja gyakorolni.

Ily helyhatósági szabályok alkotási jogával alkotmányos államban egy bizottmánynak felruháztatását *semmi körülmény által nem tartjuk indokolhatónak*; ám készítse ezen bizottság a sürgősséglendő szabályrendeleteket, hanem jóváhagyás végett terjessze a közgyűlés elé.

Végre a 84-ik §-ban foglalt ó-budai kisebb királyi haszonvételekre vonatkozólag mély tisztelettel azt jegyezzük meg, miszerint jelen feliratunk bevezetésében kifejezett azon főtekintetnél fogva, hogy egy nagy központi fővárosnak létesítése csakis az állam érdeke által indokolható; azt tartjuk méltányosnak és igazságosnak, miszerint Ó-Budának a fővárossal egyesítése esetére maga az állam van hivatva azon áldozat meghozására, hogy földesúri jogairól és javadalmairól a főváros területén önkényt lemondjon. Mert ugy vagyunk meggyőződve, hogy a kincstár ebbeli javadalmainak megváltásából származó terhet a hason joggal bíró s e tekintetben tehermentes többi rész el nem vállalhatja; — más részt pedig a fővárosi hatóság, mint egyszersmind földesúri, — a közterheket egyenlő kules szerint viselendő saját összes polgársága közt különbséget nem tehetvén, — ezek ellenében a királyi kincstár ebbeli jogainak épségben tartásáért a felelősséget el sem vállalhatja, — mindenesetre pedig ugy ezt, valamint a közlegelő kérdését azon viszonyok közé sorozandónak tartjuk, melyeknek tisztába hozatala a tényleges egyesítés előtt végrehajtandó.

Mindezek után tiszteletteljes kérelmünk oda irányul, miszerint Pestnek Budával és Ó-Budával, valamint a Margitszigettel ezen törvényjavaslatban kimondott *tényleges egyesítését* a főváros rendezéséről alkotandó törvényben, — *a Margitsziget kivételével* — a rendezés tárgyát képező tényeknek és viszonyoknak tisztába hozataláig függőben tartani, — továbbá az ezen törvényjavaslatban általunk megjelelt elveket s azokra fektetett intézkedéseket mellőzni méltóztatassék.

Kik egyébiránt mély tisztelettel öröklünk

Kelt Pesten, 1871. évi november hó 25-én tartott városhatósági rendkívüli közgyűlésünkben.

Gyöngyössy Alajos,

sz. k. Pestváros h. főpolgármestere.

Barna Zsigmond,

sz. királyi Pestváros főjegyzője.

12.

41585
1871.

Ezen feliratnak egy nyomtatott példánya f. évi
nov. 25-én kelt 40380. számú közgyűlési határozat
értelmében a t. cz. országos képviselő urakkal szí-
ves tudomásul, és becses figyelembe vétel végett
tisztelettel közöltetik.

Kelt Pesten 1871. évi nov. 30-án tartott vá-
rosi tanácsülésből.

Kiadta :

Barna Zsigmond m. k.
főjegyző.

1871. 11. 25

Magyarország mélyen tisztelt tör-
vényhozó testületéhez

tiszteletteljes felirata és kérelme, sza-
bad királyi Pest város köztörvényha-
tóságának

Buda és Pest fő- és szabad királyi
városok beligazgatási szervezése tár-
gyában a magyar királyi kormány ál-
tal készített és az országgyűléshez
benyújtott törvényjavaslatra.

4. 65/1868

610